

KHẢO SÁT HOẠT ĐỘNG TỪ THIỆN TẠI CÁC CƠ SỞ Y TẾ TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ CẦN THƠ NĂM 2011

*BSCK II. Phạm Văn Chính
Trung tâm Truyền thông GDSK Cần Thơ*

Tóm tắt nghiên cứu:

Qua khảo sát cho thấy 34/99 cơ sở y tế (CSYT) ở thành phố Cần Thơ có hoạt động từ thiện. CSYT ở cả 3 tuyến thành phố, quận huyện và xã phường đều có hoạt động từ thiện. Có 6 loại hình hoạt động từ thiện chủ yếu: Thuốc nam châm cứu: 44,11%, xe chuyên viện: 38,23%, Ăn uống: 32,35%, còn lại là hoạt động khám phát thuốc, tặng hòm, mai táng miễn phí. Có 44 hoạt động từ thiện tại 34 CSYT, trong đó 17,64% có 2 loại hình thức hoạt động từ thiện, 8,82% có 3 loại hình hoạt động từ thiện. Hoạt động từ thiện có yếu tố tôn giáo và cá nhân vận động chiếm 35,29%, có 29,41% do Hội chữ thập đỏ và Ban từ thiện địa phương điều hành. Số CSYT có hoạt động từ thiện trong 10 năm trở lại đây chiếm 55,87%; cá biệt có cơ sở đã hoạt động 33 năm. Quận Thốt Nốt, Ninh Kiều, và huyện Vĩnh Thạnh, Cờ Đỏ, Thới Lai là 5 địa phương có nhiều CSYT có hoạt động từ thiện. Hoạt động từ thiện tại các CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ đóng góp phần rất to lớn và hiệu quả giúp cho bệnh nhân nghèo đỡ vất vả khi đến CSYT để được chăm sóc sức khỏe.

1. Đặt vấn đề

Từ lâu, tại các bệnh viện (trước đây gọi là Nhà thương) đã có hoạt động của các tổ chức từ thiện nhằm cung cấp các suất ăn (cơm, cháo, nước sôi...) miễn phí cho các bệnh nhân nghèo nằm viện. Hoạt động từ thiện này đã giúp ích rất nhiều cho các người bệnh và thân nhân nghèo phải ở lại bệnh viện. Nhiều người trong số bệnh nhân nghèo không có tiền trả tiền thuốc và dịch vụ chăm sóc y tế, do nhà nghèo, do bệnh nằm kéo dài không còn tiền chi trả. Bếp ăn từ thiện đã góp phần giúp thể chất người bệnh nghèo không bị suy sụp trong thời gian nằm viện, cùng với thuốc men giúp họ mau lành bệnh. Nhiều người có tấm lòng nhân ái, đóng góp tiền, của vào hoạt động từ thiện này. Những người khác tuy điều kiện kinh tế không dư giả nhưng bằng tấm lòng thương người đã ra công tham gia nấu nướng tại các bếp từ thiện hoặc đi quyên góp tiền và hiện vật cho bếp ăn. Những tấm lòng nhân ái đó xuất phát từ tình thương người như thể thương thân, đó là truyền thống, đạo lý lá lành đùm lá rách, lá rách ít đùm lá rách nhiều.

Như vậy, có nhiều cơ sở y tế (CSYT) ở địa bàn thành phố Cần thơ có tổ chức các hoạt động từ thiện trong các năm qua, nhưng CSYT khác cũng có thể vận động để có hoạt động từ thiện tại cơ sở mình. Do đó mô hình có thể được nhân rộng nếu biết khơi gợi, tổ chức và tạo điều kiện tốt cho hoạt động. Đó là lý do chúng tôi tiến hành khảo sát các hoạt

động từ thiện tại CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ năm 2011 nhằm giúp tham mưu cho ngành y tế tạo điều kiện khuyến khích nhân rộng mô hình từ thiện gắn với CSYT.

2. Mục tiêu nghiên cứu

Mục tiêu chung: Xác định các loại hình và quy mô tổ chức hoạt động từ thiện tại các CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ năm 2011.

Mục tiêu cụ thể:

- Xác định tỷ lệ % các CSYT đóng trên địa bàn thành phố Cần Thơ có tổ chức hoạt động từ thiện.
- Phân loại các hình thức hoạt động từ thiện tại các CSYT đóng trên địa bàn thành phố Cần Thơ.
- Xác định quy mô (hiệu quả) các loại hình hoạt động từ thiện tại các CSYT đóng trên địa bàn thành phố Cần Thơ.

3. Phương pháp nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

3.1.1. Dân số mục tiêu: Các CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ.

3.1.2. Dân số chọn mẫu: Tất cả CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ có tổ chức hoạt động từ thiện.

3.1.3. Cỡ mẫu: Chọn tất cả CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ.

3.1.4. Kỹ thuật chọn mẫu: Chọn tất cả CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ.

3.2. Thiết kế nghiên cứu: Mô tả cắt ngang.

3.3. Thu thập dữ kiện

3.3.1. Phương pháp thu thập dữ kiện: Nhóm khảo sát liên hệ lãnh đạo Phòng y tế, Trung tâm y tế dự phòng và bệnh viện quận/huyện, các trạm y tế trên địa bàn gửi Bảng khảo sát phỏng vấn hoạt động từ thiện đến tất cả đơn vị, cơ sở trả lời xong gửi lại.

3.3.2. Định nghĩa biến số:

- CSYT: Là các bệnh viện công và tư, đa khoa và chuyên khoa cấp trung ương, thành phố, quận huyện, các Phòng khám khu vực, trạm y tế xã phường trên địa bàn thành phố Cần Thơ (loại trừ các CSYT hệ dự phòng không có giường bệnh).
- Bếp ăn từ thiện: Bếp ăn do các tổ chức, cá nhân lập ra với mục đích từ thiện: phục vụ bệnh nhân và thân nhân nuôi bệnh nghèo miễn phí; cung cấp nước đun sôi, cơm, cháo...
- Phòng thuốc Nam từ thiện: Do các Lương y phục vụ tại các CSYT với mục đích từ thiện: phục vụ bệnh nhân miễn phí (có hay không có thùng từ thiện).

- Xe cứu thương chuyển viện bệnh nhân nghèo từ thiện: Xe do các tổ chức, cá nhân tự trang bị phục vụ chuyển viện các bệnh nhân nghèo lên tuyến trên hay phục vụ cứu thương ngoại viện.
- Trại hòm và mai táng chôn cất từ thiện: Do các tổ chức, cá nhân tự nguyện mua hòm và mai táng bệnh nhân vô gia cư, bệnh nhân nghèo từ vong.

3.3.3. Công cụ thu thập dữ kiện: Bảng khảo sát hoạt động từ thiện tại CSYT ở thành phố Cần năm 2011.

3.3.4. Kiểm soát các yếu tố sai lệch thông tin

- Định nghĩa rõ biến số.
- Loại trừ hoạt động từ thiện ngẫu hứng: chỉ thực hiện đột xuất 1 lần khi có sự kiện.

3.3.5. Xử lý dữ kiện: Nhập liệu và thống kê bằng phần mềm Excel.

3.4. Chiến lược trình bày kết quả

- Tính số tổng và tính tỉ lệ.
- Phân loại hình thức hoạt động từ thiện.
- Phân tích quy mô hoạt động từ thiện.
- Tính các thông số phục vụ từ thiện.

3.5. Địa điểm và thời gian nghiên cứu:

- Địa điểm: Thành phố Cần Thơ.
- Thời gian: Từ tháng 7-10/2011

3.6. Nghiên cứu thử

Tổ chức tại Bệnh viện đa khoa thành phố Cần Thơ.

4. Kết quả nghiên cứu

Bảng 1. Phân loại CSYT

Phân loại (CSYT)	Tần suất	Tỉ lệ (%)
Bệnh viện	14	14,14
Trạm y tế	85	85,85
Tổng số	99/111	89,18

Nhận xét:

- Khảo sát 99/111 CSYT có giường lưu bệnh chiếm tỉ lệ 89,18%.
- Chung cho hệ bệnh viện có 14 CSYT chiếm 14,14%.
- Có 100% trạm y tế (85 trạm) tham gia khảo sát chiếm 85,85%.
- Tất cả các CSYT tham gia khảo sát đều thuộc hệ nhà nước.

Bảng 2. Phân tuyến CSYT có hoạt động từ thiện:

Phân tuyến CSYT	Tần suất	Tỉ lệ (%)
Thành phố và trung ương	8	8,08
Quận huyện	6	6,06
Trạm y tế	85	85,85
Tổng số	99	100

Nhận xét:

- Hệ bệnh viện tuyến trung ương, thành phố có 8 CSYT chiếm 8,08%.
- Hệ bệnh viện tuyến quận huyện là 6 CSYT chiếm 6,06%.
- Hệ trạm y tế có 85 CSYT chiếm 85,85%.

Bảng 3. Phân loại CSYT có hoạt động từ thiện

Phân loại CSYT	Tần suất	Tỉ lệ (%)
Bệnh viện	11	32,35
Xã phường	23	67,64
Tổng số	34/ 99	34,34

Nhận xét:

- Số CSYT có hoạt động từ thiện/số CSYT được khảo sát: 34/99 chiếm 34,34%.
- Có 11 CSYT là bệnh viện (32,35%) và 23 trạm y tế xã phường (67,64%).

Bảng 4. Phân tuyến CSYT có hoạt động từ thiện

Phân loại CSYT	Tần suất (CSYT)	Tỉ lệ (%)
Thành phố và trung ương	6	17,64
Quận huyện	5	14,70
Trạm y tế	23	67,64
Tổng số	34	100

Nhận xét:

- Hệ bệnh viện tuyến trung ương, thành phố có 6 CSYT có hoạt động từ thiện chiếm 17,64%.
- Hệ bệnh viện tuyến quận huyện có 5 CSYT có hoạt động từ thiện chiếm 14,70%.
- Hệ trạm y tế có 23 CSYT có hoạt động từ thiện chiếm 67,64%.

Bảng 5. Hình thức hoạt động từ thiện

Hình thức hoạt động từ thiện	Tần suất (CSYT)	Tỉ lệ (%)
Lĩnh vực ăn uống	11	25,00
Lĩnh vực thuốc nam châm cứu	15	34,09
Xe chuyên viện	13	29,54
Tặng hòm	1	2,27
Mai táng	2	4,54
Lĩnh vực khác	2	4,54
Tổng số	44	100

Nhận xét: Có 6 loại hình lĩnh vực hoạt động từ thiện chủ yếu tại các CSYT. Lĩnh vực thuốc nam châm cứu cao nhất 15 cơ sở, chiếm 34,09%; Xe chuyên viện từ thiện 13 cơ sở chiếm 29,54%; Lĩnh vực ăn uống có 11 cơ sở chiếm 25,00%; Còn lại là hoạt động khám phát thuốc, tặng hòm, mai táng miễn phí.

Bảng 6. Số lượng hình thức hoạt động từ thiện của 1 CSYT

Số lượng hình thức hoạt động từ thiện	Tần suất (CSYT)	Tỉ lệ (%)
Số cơ sở y tế có 1 hoạt động từ thiện	25	73,52
Số cơ sở y tế có 2 hoạt động từ thiện	6	17,64
Số cơ sở y tế có 3 hoạt động từ thiện	3	8,82
Tổng số	34	100

Nhận xét: Có 25 CSYT có 1 hoạt động từ thiện; 6 CSYT có 2 hoạt động từ thiện và 3 CSYT có 3 hoạt động từ thiện.

Bảng 7. Hình thức tổ chức hoạt động từ thiện

Hình thức hoạt động từ thiện	Tần suất (CSYT)	Tỉ lệ (%)
Cá nhân, vận động nhân dân	12	35,29
Tổ chức	10	29,41
Có yếu tố tôn giáo	12	35,29
Tổng số	34	100

Nhận xét: Hoạt động từ thiện có yếu tố tôn giáo và có nguồn gốc từ cá nhân và vận động nhân dân đóng góp vận động chiếm số lượng như nhau (35,29%); do các tổ chức chiếm 29,41%.

- Đạo Hoà Hảo chiếm cao nhất 10/12 cơ sở y tế hoạt động từ thiện có yếu tố tôn giáo; 1 CSYT hoạt động từ thiện có yếu tố Công giáo (BV Lao Bệnh phổi) ; 1 cơ sở y tế hoạt động từ thiện có yếu tố nhiều tôn giáo chung sức (BVĐK Vĩnh Thạnh).

- Hội Chữ thập đỏ tổ chức hoạt động từ thiện tại 5 CSYT: BVĐK Trung ương, TP, TYT An Lạc, TYT Trường Xuân, TYT Trung Thạnh; Hội người cao tuổi tại TYT Trà Nóc.
- Ban từ thiện địa phương tổ chức hoạt động từ thiện tại 5 CSYT: TYT Trung Hưng, Trung Thạnh, Trung Kiên, BVĐK Thới Lai, BV Nhi đồng.
- Các cá nhân và các trạm y tế tổ chức vận động nhân dân các nhà hảo tâm hoạt động từ thiện tại 12 CSYT trong có có 1 đơn vị vận động công ty hỗ trợ)..

Bảng 8. Nội dung và quy mô hoạt động từ thiện

Nội dung hoạt động từ thiện	Quy mô	Ghi chú
Cung cấp suất cơm	3.688 suất/ngày	2.300-10.000 đ/suất
Cung cấp suất cháo	1.917 suất/ngày	1.000-5.000đ/suất
Cung cấp suất nước sôi	4.072 suất/ngày	200-3.000 đ/suất
Cung cấp thuốc nam châm cứu	160 suất/ngày	
Xe chuyển viện	310 người/tháng	4 đơn vị không ghi số
Tặng hòm	15 cái/năm	400-600 ngàn/cái
Mai táng	40 người/năm	
Khác		Khám bệnh phát thuốc

Nhận xét:

- Có 8 loại hoạt động từ thiện thực hiện tại các CSYT: Cung cấp suất cơm, cháo, nước sôi, thuốc nam châm cứu, xe chuyển viện, tặng hòm, mai táng, khám cấp thuốc.
- Cung cấp suất nước sôi có số lượng nhiều nhất 4.072 suất/ngày; kế đó là cung cấp suất cơm 3.688 suất/ngày; cung cấp suất cháo 1.917 suất/ngày; xe chuyển viện 310 người/tháng; tặng hòm 15 cái/năm; mai táng 40 người/năm.
- Giá trị suất cơm trong khoảng 2.300-10.000 đ/suất; suất cháo từ 1.000-5.000đ/suất; nước sôi từ 200-3.000 đ/suất; tặng hòm 400-600 ngàn/cái.

Bảng 9. Thời gian hoạt động từ thiện

Thời gian hoạt động từ thiện	Tần suất (CSYT)	Tỉ lệ (%)
Ban ngày	16	47,05
Cả ngày và đêm	15	44,11
Khác	3	Không ghi rõ ra
Dưới 5 năm	13	38,23
Từ 5 đến dưới 10 năm	6	17,64
Từ 10 đến dưới 15 năm	4	11,76
Từ 15 đến dưới 20 năm	3	8,82
Từ 20 năm trở lên	1	2,94
Khác	7	Không ghi rõ ra

Nhận xét:

- Có gần một nửa CSYT (47,05%) thời gian hoạt động từ thiện chủ yếu vào ban ngày; (44,11% CSYT thời gian hoạt động từ thiện cả ban ngày lẫn đêm; có 2 CSYT hoạt động theo tình hình nhu cầu, 1 CSYT không ghi rõ thời gian hoạt động.
- Có 13 CSYT (38,23%) thời gian hoạt động từ thiện từ <5 năm; có 6 CSYT (17,64%) thời gian hoạt động từ thiện từ 5≤10 năm; 4 CSYT (11,76%) thời gian hoạt động từ thiện từ 10≤15 năm; 3 CSYT (8,82%) thời gian hoạt động từ thiện từ 15≤20 năm; đặc biệt có BVĐK Thốt Nốt hoạt động từ thiện từ 1978 liên tục đến nay (33 năm) và TYT Thạnh Hoà mới có hoạt động từ thiện từ tháng 7/2011 (3 tháng).

Bảng 10. Phân loại địa bàn có CSYT hoạt động từ thiện

Địa bàn hoạt động từ thiện	Tần suất (CSYT)	Tỉ lệ (%)
Quận Ninh Kiều	7	20,58
Quận Bình Thủy	4	11,76
Quận Cái Răng	0	0
Quận Ô Môn	1	2,94
Quận Thốt Nốt	7	20,58
Huyện Phong Điền	2	5,88
Huyện Thới Lai	4	11,76
Huyện Vĩnh Thạnh	5	14,70
Huyện Cờ Đỏ	4	11,76

Nhận xét:

- Các quận huyện đều có CSYT Nhà nước có hoạt động từ thiện (trừ quận Cái Răng).
- Ninh Kiều và Thốt Nốt là 2 địa phương có nhiều CSYT có hoạt động từ thiện nhất (7 CSYT = 20,58%); kế đến là Vĩnh Thạnh 5 cơ sở y tế; Cờ Đỏ, Thới Lai và Bình Thủy có số CSYT có hoạt động từ thiện bằng nhau (4 CSYT = 11,76%).
- Quận Ninh Kiều có nhiều CSYT có hoạt động từ thiện do có nhiều bệnh viện thuộc tuyến Trung ương và chuyên khoa của thành phố đóng trên địa bàn.

5. Bàn luận

- Truyền thống tương trợ lá lành đùm lá rách, lá rách ít đùm lá rách nhiều, tương thân tương ái giúp đỡ lẫn nhau khi gặp hoạn nạn nhất là khi có bệnh tật phải nằm viện là việc làm từ thiện của nhân dân ta, là một khía cạnh đạo đức của người có tín ngưỡng xem làm từ thiện như một hình thức làm phước. Có tới 34,34% số CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ có triển khai hoạt động từ thiện, quả là một con số rất đáng kể.
- Hoạt động từ thiện tại các CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ đóng góp phần rất to lớn và hiệu quả giúp cho bệnh nhân nghèo cơ nhỡ có cái ăn uống khi nằm viện,

hốt thuốc châm cứu và chuyển tuyến miễn phí, khi chết cũng được hòm rương và chôn cất đàng hoàng. Điều này mang ý nghĩa nhân văn rất lớn.

- Cả 3 tuyến y tế từ thành phố, quận huyện và xã phường đều có tổ chức hoạt động từ thiện tại các CSYT. Tất cả đều có tổ chức chắc chắn, phân công cụ thể, hoạt động có hiệu quả. Tại tuyến thành phố và quận huyện chủ yếu là hoạt động từ thiện trong lĩnh vực ăn uống; tuyến xã phường chủ yếu hốt thuốc nam châm cứu và xe chuyển viện.
- Hình thức hoạt động từ thiện rất đa dạng từ cung cấp suất ăn, uống đến thuốc nam châm cứu, xe chuyển tuyến, cho hòm, mai táng, tặng tiền, quà... Quy mô hoạt động từ thiện có nơi rất lớn, cung cấp hàng trăm suất cơm cháo mỗi ngày nhất là các bệnh viện.
- Địa bàn hoạt động từ thiện tại CSYT có đều khắp (trừ quận Cái Răng); địa phương nào có đạo Hoà Hảo hoặc có Ban từ thiện thì công tác từ thiện hoạt động mạnh hơn. Thời gia hoạt động có cơ sở mới nhưng cũng có cơ sở thâm niên đến 33 năm, quả là một con số ấn tượng thể hiện lòng nhân ái của nhân dân ta rất to lớn.

6. Kết luận

- Có 99/111 CSYT được khảo sát chiếm 89,18%. Tất cả CSYT này đều thuộc hệ Nhà nước.
- Có 34/99 CSYT được khảo sát có hoạt động từ thiện chiếm 34,34%.
- CSYT ở cả 3 tuyến trung ương-thành phố, quận huyện và xã phường đều có hoạt động từ thiện, tương ứng: 17,64%, 14,70% và 67,64%.
- Có 6 loại hình thức hoạt động từ thiện chủ yếu tại các CSYT: Lĩnh vực thuốc nam châm cứu cao nhất 15 cơ sở, chiếm 44,11%, Xe chuyển viện từ thiện 13 cơ sở chiếm 38,23%, Lĩnh vực ăn uống có 11 cơ sở chiếm 32,35%, Còn lại là hoạt động khám phát thuốc, tặng hòm, mai táng miễn phí.
- Có tổng cộng 44 hình thức hoạt động từ thiện tại 34 CSYT, trong đó 6 CSYT (17,64%) có 2 loại hình thức hoạt động từ thiện; 3 CSYT (8,82%) có 3 loại hình thức hoạt động từ thiện.
- Các hoạt động từ thiện đều có tính tổ chức: cơ sở có yếu tố tôn giáo và cá nhân vận động nhân dân chiếm cao nhất (đều =12 cơ sở chiếm 35,29%), còn lại là 10 cơ sở do Hội chữ thập đỏ và Ban từ thiện địa phương điều hành. Điều này rất phù hợp với truyền thống làm phước thiện của nhân dân ta.
- Thời gian hoạt động từ thiện của các CSYT thường là ban ngày hoặc cả ngày lẫn đêm. Số CSYT có hoạt động từ thiện trong 10 năm trở lại đây là 19 cơ sở chiếm 55,87%; cá biệt có cơ sở đã hoạt động 33 năm (BVĐK Thốt Nốt hoạt động từ 1978 – thời kỳ kinh tế còn rất khó khăn).
- Thốt Nốt, Ninh Kiều, Vĩnh Thạnh, Cờ Đỏ, Thới Lai là 5 địa phương có nhiều CSYT có hoạt động từ thiện.

- Hoạt động từ thiện tại các CSYT trên địa bàn thành phố Cần Thơ đóng góp phần rất to lớn và hiệu quả giúp cho bệnh nhân nghèo đỡ vất vả khi đến CSYT để được chăm sóc sức khoẻ.

7. Kiến nghị

Chính quyền địa phương và ngành Y tế các cấp cần khuyến khích nhân rộng, tạo điều kiện để mô hình xã hội hoá công tác chăm sóc sức khoẻ nhân dân qua hình thức hoạt động từ thiện tại các CSYT trên địa bàn.

Nên cần có tổng kết và động viên khen thưởng các cơ sở, cá nhân, tổ chức tham gia hoạt động từ thiện tại các CSYT trên địa bàn.

Trích: Kỳ yếu các đề tài nghiên cứu khoa học của hệ Truyền thông giáo dục sức khỏe năm 2011, Bộ Y tế - Trung tâm Truyền thông giáo dục sức khỏe Trung ương, tr. 108-116.